

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 08-04-2020 r.

Adam Bodnar

XI.812.10.2020.AKB

Pan
Witold Kołodziejski
Przewodniczący Krajowej Rady
Radiofonii i Telewizji
Skwer kard. S. Wyszyńskiego 9
01-015 WARSZAWA

Szanowny Panie Przewodniczący!

W związku z wprowadzeniem stanu epidemii szczególnie istotne jest zapewnienie wszystkim członkom społeczeństwa dostępu do informacji o działaniach władz publicznych oraz możliwości uzyskania pomocy w przypadku zagrożenia zachorowaniem na COVID-19. Zwłaszcza w sytuacji, kiedy dynamicznie zmieniają się przepisy i wprowadzane są nowe regulacje, każda osoba powinna móc zapoznać się z komunikatami organów publicznych. Tylko w przypadku, gdy wszyscy obywatele uzyskają dostępną dla nich informację o środkach ostrożności, możliwych formach wsparcia i konsekwencjach niestosowania się do wprowadzanych ograniczeń jako społeczeństwo mamy szansę zminimalizować ryzyko rozprzestrzeniania się SARS-CoV-2 (koronawirusa) i uniknąć niebezpiecznych skutków znacznego wzrostu zachorowań w tym samym czasie.

Zapewnienie informacji w dostępnej formie szczególnego znaczenia nabiera w przypadku osób z niepełnosprawnościami, w tym osób głuchych i słabosłyszących. Głusi co do zasady nie posługują się sprawnie językiem polskim – naturalnym językiem jest dla nich polski język migowy. Nie wszyscy z nich mają też wokół siebie osoby, które mogłyby pomóc w uzyskaniu potrzebnych wiadomości. Ponadto osoby kierujące wnioski do mojego Biura wskazują m.in. że okienka, w których pojawia się tłumacz są zbyt małe, co utrudnia odbiór komunikatu nadawanego za pośrednictwem telewizji przede wszystkim osobom starszym i tym z jednoczesną niepełnosprawnością wzroku, oraz że nadawcy często zakrywają tłumacza belkami informacyjnymi. W konsekwencji osoby z dysfunkcją słuchu nie są w stanie pozyskiwać informacji i korzystać z pomocy w sposób równie efektywny jak osoby bez tej niepełnosprawności.

Pragnę zaznaczyć, że jako organ monitorujący wdrażanie postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 poz. 1169), w tym szczególnie trudnym czasie wielką wagę przykładam do zapewnienia jak najwyższego poziomu bezpieczeństwa osobom w szczególności sposobem narażonym na wykluczenie, którymi niewątpliwie są osoby z niepełnosprawnościami. Ratyfikacja przez Polskę tej Konwencji potwierdziła prawo osób z niepełnosprawnościami do pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz poszanowania ich przyrodzonej godności. W kontekście aktualnej sytuacji, czuję się w obowiązku przypomnieć, że **artykuł 11 Konwencji obliguje Państwa-Strony do podejmowania wszelkich niezbędnych środków w celu zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa osobom z niepełnosprawnościami w sytuacjach zagrożenia**. Co istotne, osoby z niepełnosprawnościami powinny mieć zapewniony dostęp do środków komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych, zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich, na zasadzie równości z innymi osobami. **Środki podejmowane w tym celu przez państwo obejmują rozpoznanie i eliminację przeszkód i barier w zakresie dostępności informacji, komunikacji i innych usług, w tym usług elektronicznych, co zostało wprost wskazane w artykule 9 ust. 1 lit. b Konwencji**. Państwa-strony mają również obowiązek podjąć niezbędne środki, aby zapewnić osobom z niepełnosprawnościami możliwość poszukiwania i pozyskiwania informacji na zasadzie równości z innymi osobami m.in. poprzez **dostarczanie osobom niepełnosprawnym informacji przeznaczonych dla ogółu społeczeństwa, w dostępnych dla nich formach i technologiach, odpowiednio do różnych rodzajów niepełnosprawności, na czas i bez dodatkowych kosztów**, o czym stanowi art. 21 Konwencji.

Artykuł 32 ust. 2 Konstytucji RP stanowi, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Z kolei jej art. 213 wskazuje, że **Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji stoi na straży wolności słowa, prawa do informacji oraz interesu publicznego w radiofonii i telewizji**. Zgodnie z art. 18a ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2019 r. poz. 361, z późn. zm.) nadawcy programów telewizyjnych są obowiązani do zapewniania dostępności audycji dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu, przez wprowadzanie udogodnień dla osób niepełnosprawnych, tak aby co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, posiadało takie udogodnienia. Nadawcy są obowiązani do informowania odbiorców o terminie, czasie emisji i czasie trwania audycji zawierającej udogodnienia dla osób niepełnosprawnych oraz rodzaju tych udogodnień. **Zapewnienie dostępności informacji dla osób głuchych i słabosłyszących, w tym zadbanie o odpowiednią jakość tłumaczeń na język migowy z pewnością wpisuje się**

w realizację interesu publicznego oraz prawa do pozyskiwania informacji na zasadzie równości z innymi osobami.

Niniejszym chciałbym podkreślić, że **popieram** – przekazany do mojej wiadomości – **apel osób indywidualnych i organizacji osób głuchych i niesłyszących o przedstawienie stanowiska Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w zakresie wytycznych dla nadawców w sprawie sposobu realizacji i jakości tłumaczeń na język migowy w utworach audiowizualnych w związku ze stanem epidemii koronawirusa.** W mojej ocenie jasny przekaz organu kontroli państwowej, jakim jest Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, w znaczący sposób wpłynie na poprawę jakości tego tłumaczenia i pozwoli od początku tworzyć je w sposób w jak najszerszy sposób dostępny dla osób z niepełnosprawnością słuchu.

Znaczenie tego rodzaju wytycznych jest doskonale znane Krajowej Radzie – KRRiT wydała w 2015 r. *Stanowisko Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 7 lipca 2015 roku w sprawie sposobu realizacji i jakości audiodeskrypcji w utworach audiowizualnych*, natomiast w 2016 r. *Stanowisko w sprawie jakości i sposobu realizacji napisów dla niesłyszących w utworach audiowizualnych*. Utwierdza mnie to w przekonaniu i pozwala pokładać nadzieję środowisku osób Głuchych, że podobne stanowisko Krajowa Rada przyjmie również w odniesieniu do realizacji i jakości tłumaczeń na język migowy.

Wytyczne, o upowszechnienie których apelują osoby głuche i niesłyszące, zostały opracowane w Instytucie Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego i opublikowane jako *Wytyczne na czas kryzysu w sprawie sposobu realizacji i jakości tłumaczeń na język migowy w utworach audiowizualnych* w oparciu o badania z 2019 r. Stanowią przystępne źródło wiedzy na temat tłumaczeń na język migowy oraz materiał do bezpośredniego wykorzystania dla nadawców.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że skierowałem wystąpienia w związku z rozprzestrzenianiem się SARS-CoV-2 dotyczące braku dostępności dla osób głuchych komunikacji i informacji, w tym konferencji prasowych i komunikatów organów państwowych odpowiedzialnych za informowanie społeczeństwa o aktualnej sytuacji, na ręce Pana Pawła Wdówika, Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych oraz Pana Michała Dworczyka, Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, których kopie pozwalam sobie przesłać w załączeniu.

Biorąc powyższe pod uwagę, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2018 r. poz. 2179, z późn. zm.), zwracam się do Pana Przewodniczącego z uprzejmą prośbą o podjęcie niezbędnych działań w celu zagwarantowania osobom z niepełnosprawnościami realizacji ich praw, w tym prawa pozyskiwania informacji na zasadzie równości z innymi osobami, w szczególności poprzez **zwrócenie uwagi nadawcom na potrzebę realizacji tłumaczeń programów telewizyjnych na język migowy w oparciu o standardy i wytyczne, które uczynią tego rodzaju**

tłumaczenia w pełni dostępnymi dla wszystkich odbiorców z dysfunkcją słuchu. Będę zobowiązany za poinformowanie o podjętych w tym celu działaniach. Mając na względzie trudny czas, który jako społeczeństwo powinniśmy przejść kierując się zasadą solidarności, proszę o potraktowanie sprawy jako pilnej.

Z poważaniem

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Załączniki:

1. kopia wystąpienia RPO z dnia 17 marca 2020 r. do Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, znak: XI.812.1.2020.AKB.
2. kopia wystąpienia RPO z dnia 20 marca 2020 r. do Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, znak: XI.812.2.2020.AKB.

Do wiadomości:

Pan Paweł Wdówik, Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych